

Kieliasiaain neuvottelukunnan järjestäytymiskokous

Aika	27.4.2016 klo 10.00–12.38
Paikka	Työ- ja elinkeinoministeriön kokoushuone Sali 4, Eteläesplanadi 4, Helsinki
Läsnäolijat	professori Pirjo Hiidenmaa (puheenjohtaja) yliopisto-opettaja Linnéa Henriksson johtaja Göran Honga johtaja Salli Kankaanpää (varajäsen) lääkintöneuvos Timo Keistinen (varajäsen) kaupunginjohtaja Christoffer Masar (varajäsen) puheenjohtaja Satu Pessi (varajäsen) opetustoimen johtaja Liisa Pohjolainen erikoistutkija Pasi Saukkonen professori Markku Suksi (varapuheenjohtaja) Sihteeristö: kieliasiaainneuvos Corinna Tammenmaa (pääsihteeri) ylitarkastaja Liisa Männistö (sihteeri) Kutsutut vieraat: hallitusneuvos Heikki Liljeroos, oikeusministeriö (asiakohta 7.b) ylitarkastaja Vava Lunabba, oikeusministeriö korkeakouluharjoittelija Ville Jokela, oikeusministeriö (pöytäkirjanpitäjä)
Esteet	kehittämispäällikkö Annika Forsander (varajäsen) johtaja Kaisa Alanne, Kuurojen liitto ry

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 10.00.

2. Esityslistan hyväksyminen

Kokouskutsun mukana lähetetty esitys asialistaksi hyväksyttiin muutoksitta.

3. Neuvottelukunnan toiminta ja tehtävät (liitteet 1.3.1–1.3.9)

a. Jäsenten, varajäsenten ja sihteeristön esittäytyminen

Kokouksen osallistujat esittäytyivät.

b. Kielilaki ja siihen liittyvä lainsäädäntö sekä neuvottelukunnan tarkoitus

Liisa Männistö esitteli lyhyesti kielilain ja siihen liittyvän lainsäädännön sekä neuvottelukunnan tarkoituksen (Männistön powerpoint-esitys on lähetetty neuvottelukunnan jäsenille ja varajäsenille).

c. Kokouskäytännöt sekä työnjako jäsenen ja varajäsenen välillä

Liisa Männistö esitteli neuvottelukunnan kokouskäytännöt sekä työnjaon jäsenten ja varajäsenten kesken. Neuvottelukunta kokoontuu vuosittain vähintään kaksi kertaa puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan kutsusta. Kutsu kokouksiin toimitetaan varajäsenille tiedoksi. Varajäsenet voidaan erikseen kutsua neuvottelukunnan laajennettuun kokoukseen joissa heillä myös on puheoikeus. Varajäsenillä on äänioikeus vain heidän osallistuessaan varsinaisen jäsenen sijasta kokoukseen.

Jäsen ja hänen varajäsenensä sopivat keskenään kumpi osallistuu kuhunkin kokoukseen. Varsinaisen jäsenen ollessa estynyt osallistumasta, ilmoittaa hän sekä varajäsenelleen että sihteeristölle esteestä. Mikäli varajäsenkin on estynyt, ilmoittaa hän esteestään sihteeristölle.

d. Kokouspalkkiot ja matkakustannusten korvaaminen

Kokouspalkkiot neuvottelukunnan kokouksista maksetaan VM:n suosituksen (1.4.2014; VM/825/00.00.01/2014) mukaisesti. OM maksaa palkkiot kootusti kerran vuodessa. Neuvottelukunnan jäseniä on pyydetty toimittamaan yhteystietolomake palkkioiden maksatusta varten viimeistään 31.5.2016.

Matkakustannusten korvaamiseen sovelletaan kulloinkin voimassa olevaa valtion matkustussääntöä. Matkakustannusten korvausta on haettava oikeusministeriöltä pääsääntöisesti 2 kk kuluessa matkan päättymisestä (valtion matkustussääntö 21 §). Matkalaskuun on liitettävä tositteet syntyneistä kustannuksista silloin, kun tositteita on ollut saatavilla (kuitit, matkaliput ym.). Matkalaskun liitteineen voi lähettää joko paperilla tai sähköisesti OM:n lomaketta käyttäen (Oikeusministeriö/DKY, PL 25, 00023 Valtioneuvosto, tai sanna.ryhanen@om.fi).

4. Neuvottelukunnan järjestäytyminen

a. Päätös pysyvien asiantuntijoiden kutsumisesta

Oikeusministeriön esityksen mukaisesti neuvottelukunta päätti pyytää seuraavia tahoja nimittämään pysyvän asiantuntijansa neuvottelukuntaan: yhdenvertaisuusvaltuutettu, Saamelaiskäräjät, Svenska Finlands folkting -niminen järjestö sekä Suomen Kuntaliitto ry (kaksi asiantuntijaa, joista ainakin toinen ruotsinkieliseltä osastolta).

b. Päätös jaostojen ja työryhmien asettamisesta (liite 1.4.1)

Oikeusministeriön esityksen mukaisesti neuvottelukunta päätti asettaa seuraavat työryhmät avustamaan oikeusministeriötä kielilainsäädännön soveltamisesta annettavan kertomuksen laadinnassa:

i. Työryhmä sosiaali- ja terveydenhuollon seuranta varten

- Puheenjohtaja Göran Honga
- Jäsenet: Timo Keistinen
- Pysyvät asiantuntijat: Folktinget ja Kuntaliitto
- Lisäksi kuullaan tarvittaessa muita asiantuntijoita

ii. Työryhmä kielilain 24 ja 25 §:n seuranta varten

- Puheenjohtaja Linnéa Henriksson
- Jäsenet: Markku Suksi
- Pysyvät asiantuntijat: Folktinget
- Lisäksi kuullaan muita asiantuntijoita, esim. finanssineuvos Petri Vihervuori / VNK, VR, Posti, Finavia

iii. Työryhmä kielilainsäädännön soveltamisesta digitalisaatiossa, sekä tietojärjestelmien kehittämisessä

- Puheenjohtaja Pirjo Hiidenmaa
- Jäsenet: Liisa Pohjolainen, Pasi Saukkonen
- Lisäksi kuullaan muita asiantuntijoita, esim. erityisasiantuntija, dosentti Ulla Tiililä / KOTUS ja johtaja Katri Seppälä / Sanastokeskus TSK

Työryhmien toimikausi on 27.4.2016 – 31.5.2017. Neuvottelukunta valtuutti työvaliokunnan tarvittaessa täydentämään työryhmien kokoonpanoa, huomioiden myös neuvottelukunnan jäsenet ja varajäsenet, jotka olivat estyneet osallistumasta kokoukseen.

5. Toimikaudelle asetettavat pitkän aikavälin tavoitteet ja toimintasuunnitelma vuodelle 2016 (liite 1.5.1)

Corinna Tammenmaa esitteli luonnoksen neuvottelukunnan toimikaudelle 2016–2020 asetettaviksi pitkän aikavälin tavoitteiksi ja toimintasuunnitelmaksi vuodelle 2016. Tarkoitus on tällä toimikaudella kokeilla osittain uudennaisia toimintatapoja ja tehostaa neuvottelukunnan toimintaa.

Päätettiin hyväksyä vuosille 2016–2018 esitetyt pääteemat (2016 oikeusministeriön avustaminen kielilainsäädännön soveltamisesta annettavan hallituksen kertomuksen valmistelussa; 2017 kielellisten oikeuksien toteutuminen ja kieliolot sosiaali- ja terveystaloudessa; 2018 kielellisten oikeuksien toteutuminen ja kieliolot koulutuksessa). Vuosittaisia teemoja pidettiin hyvänä ideana. Päätettiin kuitenkin, että vuositeemat ovat tarpeen mukaan joustavia. Esimerkiksi vuonna 2017 neuvottelukunnan toiminnassa pyritään jollain tapaa huomioimaan Suomi 100 -juhlavuosi. Vuoden 2019 teema jätettiin vielä avoimeksi, mutta yhtenä ehdotuksena nostettiin esiin itsenäisen Suomen tasavallan vuoden 1919 hallitusmuodon kirjaus suomesta ja ruotsista maan kansalliskielinä. Myös kielellisten vaikutusten arvioinnin seurannan edistämistä pidettiin neuvottelukunnalle tärkeänä roolina. Tammenmaa kertoi, että oikeusministeriö on parhaillaan uudistamassa kielellisten vaikutusten arvioinnin ohjeistusta kansalliskielistrategian puitteissa vuoden 2016 aikana.

a. Kieliasiain neuvottelupäivät 2016

Uutena toimintamuotona kieliasiain neuvottelukunta järjestää syksyllä 2016 ensimmäistä kertaa kieliasiain neuvottelupäivät, joiden tarkoituksena on eri kieliryhmien ja hallituksen välinen vuoropuhelu. Corinna Tammenmaa esitteli alustavan konseptin neuvottelupäivien järjestämiseksi. Neuvottelupäiville on tarkoitus kutsua eri kieliryhmien edustajia keskustelemaan ja ottamaan kantaa ajankohtaisiin kieliasioihin vaikuttaviin hankkeisiin. Neuvottelupäiviä johtaa neuvottelukunnan puheenjohtaja.

Neuvottelupäivien yhteydessä neuvottelukunta kokoaa neuvottelupäivien aiheista resoluution tai vastaavan koosteen neuvottelupäivien keskusteluista.

Keskusteltiin neuvottelupäivien rakenteesta ja konseptista. Todettiin, että päätavoitteena on tarjota eri kieliryhmille mahdollisuus tuoda esiin omia tarpeitaan ja huolenaiheitaan kielellisiin oikeuksiin ja kieliasioihin liittyen sekä mahdollistaa aito dialogi hallituksen ja eri kieliryhmien kesken. Kyseessä ei ole perinteinen seminaari tai kuulemistilaisuus, vaan tarkoituksena on antaa eri kieliryhmille mahdollisuus keskustella kielikysymyksistä avoimesti ja suoraan ministerin kanssa sekä vaikuttaa siihen, miten hallitus vie kielellisiä oikeuksia eteenpäin. Neuvottelupäivillä kieliasioihin liittyvät teemat pyritään tuomaan esiin rakentavassa hengessä ja tulevaisuuteen suuntautuen.

Päätettiin, että tilaisuuteen kutsuttava hallituksen edustaja määräytyisi mahdollisuuksien mukaan neuvottelukunnan kulloisenkin vuositeeman mukaisesti. Ideana on, että ministeri pystyisi olemaan läsnä ja kuuntelemaan, mitä Suomen eri kieliryhmillä on sanottavaa kielellisistä olosuhteista sekä keskustelemaan kielikysymyksistä heidän kanssaan. Vuoden 2016 neuvottelupäiville kutsutaan ensisijaisesti ministeri Lindström.

Kansalliskieliä, saamen kieliä, romanikieltä ja viittomakieliä edustavien ryhmien lisäksi neuvottelupäiville kutsutaan ainakin suurimpien maahanmuuttajakieliryhmien, Selkokeskuksen, suomea/ruotsia vieraana kielenä opettavien ja Vähemmistöoikeuksien ryhmän (*Minority Rights Group*) Suomen jaoston edustajat. Lisäksi kuntien edustus on tärkeä saada mukaan neuvottelupäiville. Todettiin myös, että esimerkiksi Ruotsissa vastaavanlaisia neuvottelupäiviä on järjestetty pidempään ja sieltä voisi saada ideoita tilaisuuden rakenteen ja metodien suunnitteluun.

6. Hallituksen kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta 2017 (liite 1.6.1)

Valtioneuvosto antaa vaalikausittain eduskunnalle kertomuksen kielilainsäädännön soveltamisesta ja kielellisten oikeuksien toteutumisesta sekä tarpeen mukaan muistakin kielioloista. Kertomuksessa käsitellään suomen ja ruotsin kielen lisäksi ainakin saamen kieltä, romanikieltä ja viittomakieltä. Kieliasian neuvottelukunta avustaa oikeusministeriötä kertomuksen valmistelussa.

Vava Lunabba esitteli kertomuksen valmisteluaikataulun sekä pääteemat. Oikeusministeriö kerää kertomuksen tausta-aineistoa mm. otakantaa.fi-kyselyllä, lausuntopyynnöllä ja 17.5. järjestettävän kuulemistilaisuuden avulla. Keskusteltiin kertomuksen valmisteluprosessista ja julkaisusta sekä neuvottelukunnan roolista kertomuksen valmistelussa.

Todettiin, että aikaisemmat kertomukset ovat olleet hyvin laajoja ja pidettiin hyvänä, että tulevan kertomuksen tematiikka on aikaisempaa rajatumpi ja rakenne yhtenäisempi ja tiiviimpi. Kertomuksen toivottiin sisältävän tilastotietoa sekä seurantatietoa siitä, miten asiat ovat edistyneet suhteessa edellisiin kertomuskausiin. Lisäksi kertomukselta peräänkuulutettiin aikaisempaa kriittisempää otetta. Neuvottelukunnan tulisi tarvittaessa kyetä tuomaan esiin mahdolliset puutteet lainvalmistelussa kielellisten oikeuksien näkökulmasta. Seurantatyötä helpottamaan tulevaan kertomukseen on tarkoitus sisällyttää jonkinlainen seurantajärjestelmä tai työkalu.

Todettiin, että aikaisempien kertomusten näkyvyys on ollut jokseenkin rajoittunutta ja että markkinointia voisi nyt miettiä uudelta kannalta. Painettu kertomusjulkaisu on tarkoitus jakaa kaikille kansanedustajille ja ministeriöiden ylimmälle johdolle. Edellisen kertomuksen kaltaista laajaa postijakelua ei tällä kertaa tehdä, vaan kertomus julkaistaan ja siitä tiedotetaan etupäässä verkossa. Kertomuksesta pyritään tekemään mahdollisimman selkeä ja visuaalisesti kiinnostava kokonaisuus. Varsinaisen kertomuksen lisäksi julkaistaan mahdollisesti suppeampi tiivistelmä, johon kootaan keskeisimmät johtopäätökset.

7. Ajankohtaiset hallinnon rakenneuudistukset

a. Maakuntalaki ja sote- ja aluehallintouudistus

Corinna Tammenmaa esitteli lyhyesti uudistusten tämänhetkisen tilanteen ja niiden mahdolliset vaikutukset kielilainsäädäntöön. Keskusteltiin erityisesti yksityistämisen / yhtiöittämisen mahdollisista vaikutuksista kielellisten oikeuksien toteutumiseen. Maakuntalakiuudistukseen liittyen päätettiin järjestää neuvottelukunnalle tilaisuus kuulla jotakuta valtiosäännön asiantuntijaa (esim. Tuomas Ojanen).

b. Käräjäoikeusverkoston uudistus (liitteet 1.7.1–1.7.3)

Hallitusneuvos Heikki Liljeroos oikeusministeriön oikeushallinto-osastolta esitteli käräjäoikeusverkoston uudistushankkeen tilanteen. Liljeroosin mukaan verkostouudistuksen taustalla on ollut ajatuksena, että harvemmalla verkostolla voidaan vastata lainkäytön laadullisiin tavoitteisiin paremmin kuin pienillä yksiköillä. Periaatteena on ollut myös maakunnallisuuden säilyttäminen sekä turvaaminen, että ihmisillä olisi kohtuulliset etäisyydet saada tuomioistuinpalvelua. Kielelliset oikeudet on Liljeroosin mukaan otettu työryhmän mietinnössä huomioon. Varsinainen lainvalmistelutyö käynnistyy oikeusministeriössä kesäkuun 2016 alussa. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle loppuvuonna ja tavoitteena on saattaa uusi laki voimaan vuonna 2019.

Kielellisten oikeuksien näkökulmasta huolena on ollut muun muassa se, miten ruotsinkielisen palvelun saatavuuden käy mantereella sijaitsevilla kaksikielisillä käräjäoikeuksissa, kun niitä yhdistetään. On kannettu huolta mm. kielituomarijärjestelmän toimivuudesta ja kansliahenkilökunnan kielellisistä kelpoisuusvaatimuksista. Pelkona on, että tehtäviin ei hakeudu riittävästi ruotsinkielentaitoisia työntekijöitä ja että suomen kielestä tulee kaksikielisten käräjäoikeuksien valtakieli.

Keskusteltiin muun muassa siitä, mitä tiettyjen käräjäoikeuksien kielisuhteen muuttaminen käytännössä tarkoittaa. Esim. ruotsinkielisten juristien harjoittelupaikkojen turvaamiseksi on pohdittu kielikiintiöitä käräjäoikeuksiin. Ruotsinkielisten asioiden keskittäminen tiettyihin käräjäoikeuksiin ei tule kyseeseen johtuen mm. oikeudellisesta jaotuksesta. Keskittäminen edellyttäisi isoja lainsäädäntöuudistuksia. Keskusteltiin myös kansliahenkilökunnan kielitaidosta ja mahdollisista kielipätevyysvaatimuksista. Todettiin, että kielellisten oikeuksien näkökulmasta on tärkeää, että myös kansliahenkilökunta pystyy palvelemaan käräjäoikeuksien asiakkaita heidän omalla kielellään.

8. Muut asiat

Ei muita asioita.

9. Seuraava kokous

Neuvottelukunnan seuraava varsinainen kokous järjestetään keväällä 2017. Alustavaksi ajankohdaksi sovittiin 8.2.2017 aamupäivällä (tai samalla viikolla jokin toinen aamupäivä).

Syksyllä 2016 neuvottelukunta järjestää ensimmäiset kieliain neuvottelupäivät. Sovittiin, että neuvottelupäivät pyritään järjestämään loka-marraskuussa (esim. vko 42, 43, 47 tai 48). Lopullinen ajankohta määräytyy ministeri Lindströmin kalenterin mukaan.

10. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 12.38.

Helsingissä 20.10.2016

Pirjo Hiidenmaa
Puheenjohtaja

Liisa Männistö
Sihteeri